

JP VOJVODINAŠUME Realizovani međunarodni projekti

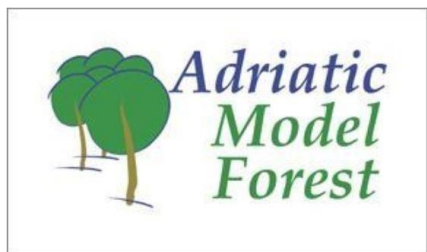
Sava TIES projekat

Mreža parkova uz reku Savu dobila je sredstva iz fondova EU za novi projekat. Naredne tri godine ovaj novi i inovativni projekat sprovodiće se na području četiri zemlje kroz koje protiče reka Sava. Cilj projekta Sava TIES je da se pronađe delotvorno rešenje za trajno uklanjanje i suzbijanje invazivnih stranih vrsta biljaka. One nisu samo problem zaštite prirode, već imaju i

negativan uticaj na zdravlje ljudi (npr. alergije uzrokovane ambrozijom) i uzrokuju velike poljoprivredne gubitke. Projekat „Očuvanje staništa sliva reke Save kroz međunarodno upravljanje invazivnim vrstama – Sava TIES“ sufinansiran je sredstvima Evropske unije (ERDF, IPA), a sprovodiće se na području Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije. Partneri na projektu su fond „EuroNatur“, JZ „Krajinski park Ljubljansko barje“, JU „Park prirode Lonjsko Polje“, JU „Zeleni prsten Zagrebačke županije“, JP „Nacionalni park Una d.o.o. Bihać“, Centar za životnu sredinu, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode AP Vojvodine, Pokret Gorana Sremska Mitrovica, JP „Vojvodinašume“.

Invazivne strane vrste su biljke, životinje i drugi organizmi koji nisu prirodno rasprostranjeni na određenom području, već su unešene prvenstveno ljudskim delovanjem. Nekonrolisano se šire slivom reke Save, istiskuju domaće vrste, imaju negativan uticaj na druge domaće vrste, menjaju svojstva zemljišta, smanjuju obradive poljoprivredne površine, uzrokuju velike probleme kod odbrane od poplava i sl. Ukratko – menjaju prirodna staništa od opšteg značaja i veoma ih je teško iskoreniti. Procenjuje se da šteta koju imaju na svetsku ekonomiju iznosi oko 1,4 milijardi dolara, tj. oko 5% vrednosti svetske ekonomije.

U sklopu projekta, na sedam područja u četiri zemlje, testiraće se različite metode za delotvorno uklanjanje biljaka poput japanske falope, bagremca i kiselog drveta, koje već uzrokuju ozbiljne štete u slivu reke Save. Invazivne strane vrste su glavni izazov za zaštitu biološke raznovrsnosti u 21. veku. JP „Vojvodinašume“ projektne aktivnosti sprovodi u SRP „Obedska bara“.

Adriatic Modal Forest (AMF)

Kroz saradnju Javnog preduzeća „Vojvodinašume“ i institucija iz Hrvatske, Crne Gore, Albanije, Srbije, Italije i Grčke u naredne dve godine biće realizovan IPA projekat pod nazivom **ADRIATIC MODEL FOREST (AMF)**. Glavni cilj ovog projekta jeste unapređivanje regionalnog i nacionalnog razvoja u zemljama Jadranskog regiona, bazirajući se na upravljanje i korišćenje šuma kao prirodnih resursa uspostavljanjem multifunkcionalne, međusektorske i prekogranične saradnje šumarskih sektora. Glavni konceptualni pristup je da se osigura održivost šumarskog sektora i pojača ulaganje u regionalni razvoj i prostorno planiranje, tako što će se istražiti na koji način koncept modelnih šuma može biti najbolje prilagodjen potrebama regiona, kao alata za održivo gazdovanje šumama i regionalni razvoj <http://www.ipa-amf.eu/>

DANUBEPARKS STEP 2.0

Juna 2009. godine potpisivanjem Bečke deklaracije osnovana je Dunavska mreža zaštićenih područja pod nazivom **ANCHORING THE DANUBE RIVER NETWORK OF PROTECTED AREAS AS**

PLATFORM FOR PRESERVATION OF DANUBE NATURAL HERITAGE

(DANUBEPARKS). Partnerstvo je u početku obuhvatalo dvanaest zaštićenih područja, iz osam zemalja na Dunavu (Nemačka, Austrija, Slovačka, Mađarska, Hrvatska, Srbija, Bugarska i Rumunija), a među njima se nalazi i Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“ čiji je upravljač JP „Vojvodinašume“ (Šumsko gazdinstvo „Sombor“).

U toku trajanja projekta, zaštićena područja koja su pokazala interesovanje pozvana su na saradnju, tako da je mreža do kraja 2011. godine imala petnaest partnera. Dalje širenje mreže planirano je u okviru nastavka projekta (u okviru SEE programa) **DANUBEPARKS STEP 2.0** koji je počeo u

oktobru 2012. i trajaće do kraja 2014. godine. U okviru ovog projekta JP „Vojvodinašume“, zahvaljujući svom velikom iskustvu, širokom spektru delatnosti i kvalitetnim kadrovima, kao ravnopravan partner dobilo je ulogu lidera radnog paketa zaduženog za Konzervaciju crne topole (*Populus nigra* L.).

Cilj ovog radnog paketa jeste da se očuva postojeći genofond crne topole, jedne od najimpresivnijih vrsta šumskog drveća aluvijalnih staništa Evrope. Stručni tim JP

„Vojvodinašume“ će na ovom projektu rukovoditi aktivnostima kao što su mapiranje postojećih populacija i osnivanje zajedničkog DANUBE-WIDE BLACK POLAR katastra, izdvajanje reprezentativnih stabala crne topole u okviru aktivnosti DANUBEPARKS POPLARS, ispitivanje varijabilnosti ove vrste duž Dunava, proizvodnja sadnog materijala, a potom izvršenje reintrodukcija ove ugrožene vrste na pilot staništa.

<http://www.danubeparks.org/?story=218>

EXPLORING NATURE ACROSS BORDERS
"ENABO"

„Exploring nature across the borders“ (ENABO)

IPA Projekat ***EXPLORING NATURE ACROSS BORDERS (ENABO)*** imaće veliki značaj za razvoj sektora turizma i biće realizovan u 2013. godini. Šumsko gazdinstvo „Banat“ Pančevo će kao upravljač Specijalnog rezervata prirode „Deliblatska peščara“ i kao vodeći partner u saradnji sa Nacionalnim parkom Domogled Cerna Valley, opštinom Cornereva i Turističkom organizacijom Pančevo, ovim projektom doprineti razvoju turističkog sektora u pomenutim zaštićenim područjima. Planirano je da fokus bude na razvijanju ekoturizma u pograničnom delu Srbije i Rumunije. Obe granične regije imaju ogromna prirodna blaga, ali svaka strana drugačije upravlja ovim područjima. Rumunsko područje ima mnogo više turističkih poseta, ali nedovoljno iskustva kako da time upravlja i kako da ga još unapredi, dok je srpska strana u fazi otkrivanja javnosti ovih za sada njima nepoznatih i nepristupačnih lepota. Zbog svega navedenog obe zemlje su odlučile da udruže snage kako bi se na obostranu korist napravili turistički paketi i kako bi se planovi po pitanju turizma i upravljanja ovim područjima razvijali. Ovim bi lokalne zajednice imale šansu da razviju svoje turističke aktivnosti, povećaju svoje prihode i kvalitet života, što je preduslov da se smanji negativni demografski trend ovog regiona. Sajt u pripremi

WILDCOND

IPA Projekat ***WILDLIFE HEALTH AND CONSERVATION OF SELECTED NATURA 2000 SPECIES WITHIN DANUBE CROSS-BORDER REGION IN SERBIA AND HUNGARY (WILDCOND)*** čiji je glavni fokus na monitoringu i zaštiti odabranih Natura 2000 vrsta na području dunavskog prekograničnog područja Srbije i Mađarske biće realizovan do kraja 2014. godine. Javno preduzeće „Vojvodinašume“ će kao vodeći partner na ovom projektu predstaviti Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje“ i u saradnji sa Nacionalnim parkom „DunavDrava“ iz Mađarske sprovesti istovetne mere zaštite i praćenja dvadeset najugroženijih vrsta ptica i riba. Zajedničkim monitoringom i aktivnostima biće podržana zaštita životne sredine koja za ovaj region nije samo od krucijalnog značaja za NATURA 2000 i EEA perspektivu, nego i za društveno-ekonomski razvoj regije. Harmoničnom saradnjom ovih zaštićenih područja i upravljanjem prirodnim nasleđima napraviće se dobra osnova za razvoj ruralnog i eko turizama.

Sajt u pripremi

PARKOVI DINARIDI

Projekat „Parkovi Dinarskog luka“

Javno preduzeće "Vojvodinašume" Petrovaradin se tokom 2013. godine opredelilo za sertifikaciju održivog turizma u SRP „Gornje Podunavlje“. Na ovaj način je iskazano nedvosmisleno opredelenje za uvođenje standarda u turizmu zaštićenih područja, kojim se želi sticanje zvanične potvrde o sprovođenju održivog turizma, tj. turizma na ekonomski

isplativ, ekološki prihvatljiv i socijalno pravedan način, kroz trajno usavršavanje metoda i načina rada i razvoj odgovornosti za upravljanje zaštićenim područjima.

Višegodišnji rad WWF-a sa zaštićenim područjima dinarskog regiona rezultirao je 2012. godine projektom pod nazivom „Parkovi Dinarskog luka“. Projekat je finansiran sredstvima Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Norveške i MAVA fondacije. Svrha pokretanja projekta je umrežavanje zaštićenih područja u dinarskom regionu, očuvanje postojećih i povećanje broja zaštićenih područja, kao i jačanje kapaciteta u upravljanju zaštićenim područjima.

Aktivnosti projekta orijentisane su na 3 glavna cilja, a to su:

1. Umrežavanje zaštićenih područja;
2. Izgradnja kapaciteta za umrežavanje (asocijaciju) zaštićenih područja;
3. Brend „Parkovi Dinaridi“.

Umrežavanje zaštićenih područja

Glavni cilj projekta je osnivanje i razvijanje mreže zaštićenih područja Dinarskog luka sa ciljem saradnje između zaštićenih područja i jačanje zajedničke pozicije na karti sveta kao područja koja poseduju veliku biološku, predeonu i kulturnu vrednost na relativno malom prostoru.

Izgradnja kapaciteta za umrežavanje zaštićenih područja

Izgradnja kapaciteta za umrežavanje (asocijaciju) zaštićenih područja bazira se na 4 teme i to:

- Procena korisnosti zaštićenih područja
- EU integracija
- Održivi turizam • Klimatske promene.

Cilj projektnih aktivnosti je uspostavljanje saradnje između privatnog sektora i zaštićenih područja i upoznavanje zaštićenih područja sa poslovanjem evropskih zaštićenih područja i evropskim direktivama kako bi ih što uspešnije primenili u perspektivi. Metodologije [Natura 2000](#) i [Evropska povelja \(sertifikat\) za održivi turizam u zaštićenim područjima](#) su se pokazale vrlo efikasnim u upravljanju zaštićenim područjima.

Evropska povelja za održivi turizam (European Charter for sustainable tourism)

Potrebu za izdvajanjem područja koja primjenjuju održivi razvoj u svom upravljanju i razvijanje metodologije sertifikata pokrenula je grupa zaštićenih područja, turističkih radnika i njihovih partnera pod vodjstvom [Europark federacije](#). Tako je razvijena [Evropska povelja za održivi turizam](#) u zaštićenim područjima koja praktično predstavlja alat za upravljanje i omogućava da turizam doprinosi uravnoteženom upravljanju, kao i ekološkom i socijalnom razvoju zaštićenih područja u Evropi.

Da bi neko zaštićeno područje dobilo sertifikat održivog turizma, mora osnovati Forum interesnih grupa i izraditi Strategiju i Akcioni plan održivog razvoja za definisano područje. Prednosti koje donosi dobijanje Evropske povelje za održivi turizam:

- jača odnose sa turističkim radnicima na lokalnu i saradnju sa drugim sektorima na definisanom području,
- vrši kontinuiranu procenu stanja,
- daje veći kredibilitet kod potencijalnih finansijskih partnera,
- pozicionira na evropskoj karti autentičnih zaštićenih područja,
- daje priliku da se utiče na izbor vrsta i razvoj turizma u zaštićenom području,
- promovira održivi ekonomski razvoj,
- poboljšava zaštitu životne sredine,
- promovira i definiše kvalitet zaštićenog područja,
- pomaže razvoj lokalne zajednice • otvara nove mogućnosti i nova tržišta.

Zaštićena područja igraju vitalnu ulogu u očuvanju prirode, biljnog i životinjskog sveta, kao i predela koji su nastali višedecenijskom čovekovom interakcijom sa prirodom. Primena i propagiranje metodologije očuvanja zaštićenih područja je važno za nastavak života kakav sada poznajemo i za osiguravanje prirodnih bogatstava za buduće generacije. Turizam kao privredna grana u ekspanziji treba da usmeri svoje poslovanje ka održivom turizmu, jer to nije nešto što se ostavlja na izbor pojedincu, već obaveza svih turističkih radnika ako žele da uspešno nastave svoje poslovanje.

Deset principa Evropske povelje za održivi turizam:

1. Uključiti sve subjekte koji se bave turizmom unutar i izvan zaštićenog područja u njegov razvoj i način upravljanja;

2. Pripremiti i sprovesti Strategiju i Akcioni plan za održivi turizam zaštićenog područja;
3. Zaštititi i poboljšati prirodnu i kulturnu baštinu zaštićenog područja za turizam i kroz turizam i zaštititi ga od preteranog razvoja turizma;
4. Pružiti svim posetiocima visoko kvalitetan doživljaj u svim aspektima njihovih poseta;
5. Efektivno komunicirati sa posetiocima o specifičnostima područja;
6. Podsticati specifične turističke proizvode koji omogućavaju otkrivanje i razumevanje područja;
7. Povećati znanje o zaštićenom području i pitanjima održivosti svima onima koji se bave ili su u vezi sa turizmom;
8. Osigurati da turizam podrži i ne smanji kvalitet života lokalnog stanovništva;
9. Povećati koristi od turizma lokalnoj ekonomiji;
10. Pratiti i uticati na kretanja posetioca kako bi se smanjio negativan učinak.

Evropska povelja za održivi turizam - SRP „Gornje Podunavlje“

U okviru projekta „Parkovi Dinarskog luka“, WWF je u saradnji sa Europark federacijom odabrao zaštićena područja iz regiona, koja su se uključila u proces dobijanja Evropske povelje za održivi turizam.

JP „Vojvodinašume“ je u 2013. godini popunilo aplikaciju za kandidaturu SRP „Gornje Podunavlje“ i na taj način ušlo u proces dobijanja Evropske povelje za održivi turizam, što znači da je za pomenuto zaštićeno područje konstituisan Forum zainteresovanih strana i da su izrađena dokumenata, Strategija i Akcioni plan, potrebna za dobijanje povelje. Uključivanjem u ovaj proces, JP „Vojvodinašume“ je osiguralo platformu za povećanje svesti o zaštićenim područjima, njihovo očuvanje i upravljanje, kao i sprovođenje održivog turizma na dobrobit lokalnog stanovništva i povećanja ekonomskog rasta lokalne zajednice.

JP „Vojvodinašume“ je kao upravljač SRP „Gornje Podunavlje“, 25. 11. 2013. godine u sali gradske biblioteke "Karlo Bijelicki" u Somboru, organizovalo prvi sastanak zainteresovanih strana. Tema sastanka je bila osnivanje Foruma zainteresovanih strana, savetodavnog tela koje bi objedinjavalo stavove raznih interesnih grupa po pitanju održivog turizma, odnosno izrade Strategije i Akcionog plana za održivi turizam, kao i kasnije njihove implementacije u periodu od pet godina. Prisutni su bili upućeni u problematiku dobijanja Evropske povelje za održivi turizam, kao procesa sertifikacije zaštićenih područja, koji su, na kraju, potpisivanjem pristupnica za osnivanje Foruma, jasno izrazili podršku SRP „Gornje Podunavlje“ i na taj način odali priznanje JP „Vojvodinašume“ za iskazanu hrabrost u pogledu ulaska u ovaj sertifikacioni proces. Drugi sastanak Foruma zainteresovanih strana održan je 24. 01. 2014. godine u sali Privredne komore u Somboru, gde je jedina tema bila finalizacija izrade i realizacija Akcionog plana za održivi turizam SRP „Gornje Podunavlje“. JP „Vojvodinašume“ je u saradnji sa članovima Foruma zainteresovanih strana i WWF-om pet meseci radilo na izradi Strategije i Akcionog plana za razvoj

održivog turizma SRP „Gornje Podunavlje“ da bi 05. 03. 2014. godine poslalo u Europark federaciju popunjenu aplikacionu formu, pomenuta dokumanta i prateći promotivni i propagandni materijal na verifikaciju.

Brend „Parkovi Dinaridi“

Uz pomoć agencije Leo Burnett osmišljen je brend „Parkovi Dinaridi“, tj. logotip sa kojim se može poistovetiti bilo koje zaštićeno područje iz regiona i slogan „NEOTKRIVENI SVET“.

[Strategija razvoja održivog turizma_SRP Gornje Podunavlje](#)

[ECST_Sustainable Tourism Development Strategy_SNR Gornje Podunavlje](#)

<http://www.discoverdinarides.com/hr/>

Sava TIES projekat

Mreža parkova uz reku Savu dobila je sredstva iz fondova EU za novi projekat. Naredne tri godine ovaj novi i inovativni projekat sprovodiće se na području četiri zemlje kroz koje protiče reka Sava. Cilj projekta Sava TIES je da se pronađe delotvorno rešenje za trajno uklanjanje i suzbijanje invazivnih stranih vrsta biljaka. One nisu samo problem zaštite prirode, već imaju i negativan uticaj na zdravlje ljudi (npr. alergije uzrokovane ambrozijom) i uzrokuju velike poljoprivredne gubitke. Projekat „Očuvanje staništa sliva reke Save kroz međunarodno upravljanje invazivnim vrstama – Sava TIES“ sufinansiran je sredstvima Evropske unije (ERDF, IPA), a sprovodiće se na području Slovenije, Hrvatske, Bosne i

Hercegovine i Srbije. Partneri na projektu su fond „EuroNatur“, JZ „Krajinski park Ljubljansko barje“, JU „Park prirode Lonjsko Polje“, JU „Zeleni prsten Zagrebačke županije“, JP „Nacionalni park Una d.o.o. Bihać“, Centar za životnu sredinu, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode AP Vojvodine, Pokret Gorana Sremska Mitrovica, JP „Vojvodinašume“.

Invazivne strane vrste su biljke, životinje i drugi organizmi koji nisu prirodno rasprostranjeni na određenom području, već su unešene prvenstveno ljudskim delovanjem. Nekontrolisano se šire slivom reke Save, istiskuju domaće vrste, imaju negativan uticaj na druge domaće vrste, menjaju svojstva zemljišta, smanjuju obradive poljoprivredne površine, uzrokuju velike probleme kod odbrane od poplava i sl. Ukratko – menjaju prirodna staništa od opšteg značaja i veoma ih je teško

iskoreniti. Procenjuje se da šteta koju imaju na svetsku ekonomiju iznosi oko 1,4 milijardi dolara, tj. oko 5% vrednosti svetske ekonomije.

U sklopu projekta, na sedam područja u četiri zemlje, testiraće se različite metode za delotvorno uklanjanje biljaka poput japanske falope, bagremca i kiselog drveta, koje već uzrokuju ozbiljne štete u slivu reke Save. Invazivne strane vrste su glavni izazov za zaštitu biološke raznovrsnosti u 21. veku. JP „Vojvodinašume“ projektne aktivnosti sprovodi u SRP „Obedska bara“.

BirdPROTECT projekat

Naziv projekta: Zaštitimo divlje ptice = Zaštitimo staništa = Zaštitimo ljude **Akronim:** BirdPROTECT

Identifikacioni broj projekta: HUSRB/1903/12/0049

Ukupan budžet projekta: 358.228,89 EUR

Iznos sredstava Evropske unije (IPA): 304.494,55 EUR

Početak projekta: 01.10.2020. godine

Kraj projekta: 31.03.2022. godine

Vodeći korisnik: Naučni institut za veterinarstvo „Novi Sad“, Novi Sad, Srbija

Korisnik 1: Državne šume “GEMENC CPLC.”, Baja, Mađarska

Korisnik 2: Javno preduzeće „Vojvodinašume” Petrovaradin, Novi Sad, Srbija

Opis projekta:

Klimatske promene i ranjivost ekosistema dovele su do opasnosti pojave različitih patogenih agenasa koji imaju veliki uticaj na divlje ptice i zdravlje ljudi. Divlje ptice igraju važnu ulogu kao rezervoari domaćini i prenosioci zoonotskih emergentnih virusa u Centralnu Evropu, uključujući prekogranične regione Srbije i Mađarske.

Opšti cilj ovog projekta je da se obezbedi očuvanje i održivost populacija divljih ptica praćenjem prisustva virusa ptičjeg gripa (AIV) i virusa zapadnog Nila (WNV) u zaštićenim vodenim staništima pokrajine Vojvodine u Srbiji i okruga Bacs-Kiskun u Mađarskoj. Posebna korist projekta ogleda se u praćenju prisustva i vrste prisutnih virusa među divljim pticama što pruža informacije o mogućoj pretnji od novih epidemija. Takođe, projekat podiže svest, jača kapacitete za kontrolu novih zoonotskih virusa i poboljšava bazu naučnog znanja. Rezultati uključuju prekogranično praćenje divljih ptica i analizu koja rezultira izradom Procene rizika i studije izvodljivosti koja pruža buduća uputstva za upravljanje rizikom, kao i GIS bazom podataka koja služi kao osnova za inicijativu u politici očuvanja prirode i dalji naučni razvoj. Projekat će takođe doprineti jačanju tehničkih kapaciteta za praćenje emergentnih zoonotskih bolesti partnerskih institucija.

Teritorija obuhvaćena projektom obuhvata posebne rezervate prirode sa vodenim staništima: Deliblatska peščara, Gornje Podunavlje, Obedska bara i KoviljskoPetrovaradinski rit, na srpskoj strani i pogranično područje u Mađarskoj koje obuhvata posebne rezervate prirode i lovišta. Ova područja svojim vodenim biotopima pružaju pogodna staništa retkim i zaštićenim divljim pticama stanaricama i selicama (vodene ptice i ptice grabljivice/ptice pevačice).

SafeForest projekat

Naziv projekta: Improving Floodplain Forest Management along the Danube in the HU-SRB-CBC area – SafeForest

Program: IPA HUSRB/1903/11/0070

Početak: 01.10.2019

Završetak: 31.03.2022

Vrednost projekta: 354.121,61 EUR

EU doprinos: 301.003,36 EUR

Rizik od poplave u regionu je jedan od najvećih u Evropi. Zbog klimatskih promena, učestalosti i obima poplava očekuje se porast poplava u budućnosti.

Aktivnosti u vezi gazdovanja šumama u šumama i vodenim staništima plavnih područja duž Dunava značajno su pogođena nivoom vode i poplavnim događajima. Planiranje poslovanja u poplavnim područjima (pošumljavanje, seča šuma) i aktivnosti od javnog interesa (turizma, poput lova i ribolova) u tim okolnostima zavisi od razumevanja dinamike voda i lokalna ograničenja ili mogućnosti povezane sa vodenim događajima.

Glavni cilj projekta je povećati sposobnost pravovremenog reagovanja na moguće štete koje izazivaju poplave u šumama u Mađarskoj i Srbiji i pružanje rešenja koje omogućava razvoj i održavanje sistema za efikasne prognoze i upozorenja.

Projekat će se izvoditi na dva šumska plavna područja u Marsarskoj i Srbiji (KoviljskoPetrovaradinski Rit) smeštena uz Dunav, u okviru UNESCO rezervata Mura-Drava-Dunav.

Ukupna površina šuma koja će biti pokrivena je 2614 (Mađarska) +1079 (Srbija) = 3693 hektara.

Zasnovan na digitalnom modelu terena dobijenom istraživanjem LiDAR i periodičnim evidencijama nivoa vode i njegove dinamike, model poplave će se razviti u obliku veb platforme namenjene krajnjim korisnicima za pravovremeno planiranje aktivnosti u šumama proučavanih područja, kao što su pošumljavanje, gajenje šuma, sječa šume, zaštita divljači, itd.

Uspostavljanje veb portala zasnovanog na sistemu ranog upozoravanja na poplave i dinamiku vode omogućice blagovremeno planiranje i sprovođenje aktivnosti kao što su fiksiranje stovarišta drveta, korišćenje šuma, evakuacija divljih životinja, upravljanje staništima, planiranje gazdovanja, itd.